

Oriol de Bolòs i Capdevila i la sistematització de la vegetació de Catalunya

Montserrat CUXART i TREMPS

«La irrupció de la figura d'Oriol de Bolòs a la botànica catalana en els primers anys de la dècada dels cinquanta féu canviar substancialment la situació del coneixement de la vegetació catalana». Amb aquestes paraules, l'ecòleg Josep M. Camarasa encapçala l'assaig sobre els estudis fitosociològics moderns, dins la «*Història del coneixement de la vegetació*». ¹ En efecte, no és gens forassenyat parlar dels estudis botànics abans i després d'Oriol de Bolòs, perquè aquest científic insigne va trencar la tendència a reduir els estudis de vegetació a les zones septentrionals de Catalunya i, més concretament, a les contrades pirinenques. En aquest sentit, val a dir que Oriol de Bolòs ha realitzat o ha dirigit des de la seva càtedra de botànica a la Universitat de Barcelona gran nombre de treballs d'investigació sobre la florística i la fitocenologia de les terres de parla catalana, abastant àmbits d'estudi ben diversos; aquests treballs, juntament amb els assaigs del professor rossellonès Joan Susplugas, del suís Josias Braun-Blanquet, del francès René Molinier, del madrileny Salvador Rivas i del valencià Josep Borja, han arribat a cobrir una gran part del territori dels Països Catalans.

Per entendre, però, la figura d'Oriol de Bolòs, cal, val a dir-ho, remuntar-se en el temps i repassar una nissaga de farmacèutics i naturalistes olotins, dels quals Oriol de Bolòs és el científic hereu d'una tradició centenària que ha excel·lit en el camp de la ciència catalana. Entre els avantpassats d'Oriol de Bolòs, s'ha d'esmentar, en primer lloc, Francesc-Xavier de Bolòs i Germà (1773-1844), apotecari afeccionat a les ciències naturals, que va donar a conèixer al món científic, tal com diu Lluís Solé i Sabarís, ² l'existència dels volcans de la Garrotxa i del Gironès i que va iniciar observacions meteorològiques sistemàtiques a la ciutat d'Olot. L'avi de Francesc-Xavier de Bolòs, Antoni de Bolòs i Ferrussola (1714-1772), també farmacèutic, ja havia fet diverses exploracions botàniques, i el nét del primer, Antoni de Bolòs i Saderra (1852-1914), també dedicat a la farmàcia, va ser un membre destacat de la Societat Botànica Barcelonessa. En acabar aquest breu repàs familiar, cal no oblidar Antoni de Bolòs i Vayreda (1889-1975), pare i col·laborador d'Oriol de Bolòs, ni la germana d'aquest, Maria de Bolòs i Capdevila (1926), professora de geografia de la Universitat de Barcelona i membre de la Societat Catalana de Geografia. Fent una paràfrasi de Gabriel García Márquez, un pot dir que l'aparició d'un científic com Oriol de Bolòs és una crònica anunciada a través d'unes quantes generacions.

A l'hora de fer un esbós de la biografia científica d'Oriol de Bolòs i Capdevila, es pot començar dient que va néixer a Olot el 1924, en el si d'una família benestant i de llarga tradició científica. En acabar els estudis de botànica, va ingressar, aviat, a la Institució Catalana d'Història Natural (1945) i a la Societat de Geografia (1949), entitats, totes dues, filials de l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1953, va guanyar la càtedra de botànica de

la Universitat de Barcelona, que ha ocupat fins a la jubilació el 1990; no fa gaire ha estat nomenat catedràtic emèrit en reconeixement per la tasca científica desenvolupada com a professor universitari. L'any 1964, Oriol de Bolòs va esdevenir membre permanent de la Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine (SIGMA) de Montpellier, l'excursió a Catalunya de la qual, el 1934, va significar la introducció de la fitosociologia a casa nostra. Entre 1967 i 1984, va ser director de l'Institut i Jardí Botànic de Barcelona, on va continuar la feina iniciada per Pius Font i Quer. L'any 1960, va entrar a formar part de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, i el 1965 va ser admès com a membre plenari d'aquesta institució acadèmica.

En parlar de la seva tasca científica, pròpiament dita, s'ha de destacar la publicació, en col·laboració amb el seu pare, Antoni de Bolòs, el 1950, de la «*Vegetación de las comarcas barcelonesas*». ³ En els primers anys de la seva carrera com a científic universitari, Oriol de Bolòs es va dedicar, tal com assenyala Josep M. Camarasa, a «completar una síntesi general sobre la vegetació del Principat i projectar vers l'exterior a través de les revistes internacionals (...) la imatge d'un grup important de fitosociòlegs catalans». ⁴ Un important element dinamitzador d'aquesta tasca va ser el botànic grisó Josias Braun-Blanquet, en qui Oriol de Bolòs va trobar el suport necessari i amb qui va estudiar la Depressió de l'Ebre; ⁵ el punt àlgid d'aquesta primera etapa va ser el Congrés Internacional de Botànica celebrat a París, l'any 1954. Un segon període es va encetar el 1958, quan Oriol de Bolòs va començar a treballar amb René Molinier, amb el qual va realitzar una sistematització de la vegetació de l'illa de Mallorca, ⁶ sense oblidar, però, la continuació de l'estudi de la vegetació del Principat, ajudat, ara ja, per les primeres fornades dels seus deixebles. Una tercera etapa, és la de la sistematització de la vegetació del País Valencià; ⁷ en aquesta fase, s'han de destacar els treballs dels seus deixebles, entre d'altres, Josep Vigo i Josep Vives. D'aquests anys, és la publicació «*El paisaje vegetal barcelonés*», ⁸ encara avui obra de gran vigència i de consulta obligada per a botànics, geògrafs i d'altres científics que s'ocupen de les comunitats vegetals del nostre país. Es pot concloure, doncs, que Oriol de Bolòs ha realitzat o ha dinamitzat la ingent tasca d'inventariar la vegetació de les terres catalanes, n'ha proposat una sistematització i ha facilitat el posterior desenvolupament de la fitosociologia aplicada en les dècades dels setanta i dels vuitanta.

Oriol de Bolòs va tenir una participació força activa a la Societat Catalana de Geografia en els temps difícils en què aquesta institució menava una existència críptica, imposada per la persecució cultural del règim dominant, i, també, quan s'entreveia el retorn a la normalitat científica dels nostres dies. En aquests anys, Oriol de Bolòs, va pronunciar diverses conferències a la Societat Catalana de Geografia. ⁹ Sens dubte, la més important va ser el discurs inaugural del curs 1955-1956, ¹⁰ que ara es reedita, pronunciat privadament, el vespre del 12 d'octubre de 1955, a casa de Josep Iglésies, lloc habitual de trobada dels membres de la Societat, en els anys de la dictadura. En aquesta conferència, Oriol de Bolòs, va fer una classificació dels diversos paisatges vegetals de Catalunya, tot aplicant alguns dels mètodes difosos pel botànic suís Josias Braun-Blanquet. Aquest discurs constitueix un assaig de sistematització de la vegetació catalana, que ha esdevingut modèlic i fonamental per a ulteriors investigacions.

Notes

- ¹ Folch i Guillén, Ramon (dir.): «Història Natural dels Països Catalans», vol. 7. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1984. p. 37.
- ² Solé i Sabarís, Lluís: «Pre-descobriment de la regió volcànica d'Olot». Revista «Ciència», núm. 13. Barcelona, 1982, pàgs. 6-9.
- ³ Bolòs i Vayreda, Antoni de i Bolòs i Capdevila, Oriol de: «Vegetación de las comarcas barcelonesas». Instituto Español de Estudios Mediterráneos. Barcelona, 1950.
- ⁴ Folch i Guillén, Ramon (dir.): op. cit. pàg. 37.
- ⁵ Braun-Blanquet, Josias i Bolòs, Oriol de: «Les groupements végétaux du bassin moyen de l'Ebre et leur dynamisme». Anales de la Estación Experimental de Aula Dei, V. Zaragoza, 1958.
- ⁶ Bolòs, Oriol de i Molinier, Renè: «Recherches phytosociologiques dans l'île de Majorque». Collectanea Botanica, vol. V, fasc. III. 1958. núm. 34.
- ⁷ Bolòs, Oriol de: «Comunidades vegetales de la comarcas próximas al litoral situadas entre los ríos Llobregat i Segura». Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, núm. 724, vol. XXXVIII, núm. 1. Barcelona, 1967.
- ⁸ Bolòs, Oriol de: «El paisaje vegetal barcelonés». Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Barcelona, 1962.
- ⁹ Vegi's «Treballs de la Societat Catalana de Geografia». núm. 19. pàgs. 81-95.
- ¹⁰ Bolòs, Oriol de: «Les zones de vegetació de Catalunya». Societat Catalana de Geografia. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1957.